

Anna Ptáčková, **Kostely z Podkarpatské Rusi na území České republiky**, bakalářská práce, Katedra dějin a didaktiky dějepisu, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2011, 58 stran, mapové a fotografické přílohy s. 59—79.

Posudek vedoucí práce

Transfer kostela. Většině obyvatel starší a střední generace v České republice se při těchto slovech vybaví olbřímí kolos mosteckého gotického kostela „na kolečkách“. Když „musel“ v 70. letech 20. století ustoupit těžbě černého „zlata“, byl po zdlouhavých jednáních, na základě neuvěřitelných investic a s pomocí speciálních technologií přesunut o 800 metrů, aby se nakonec zjistilo, že celá procedura byla spíše účelově řízenou propagandou socialistického průmyslu, jejíž se stal kostel obětí, než obětavou záchranou památkově cenné sakrální stavby. Bakalářská práce Anny Ptáčkové však naznačuje, že také tento čin z období normalizace měl v české kulturní tradici určité předobrazy, i když nikdy nenabýly tak absurdní a velikašské podoby.

Anna Ptáčková ve své práci zkoumá fenomén transferu dřevěných kostelů, které se svou stavební typologií hlásí ke stavbám charakteristickým pro oblast tzv. Podkarpatské Rusi, v regionálně-historických souvislostech prvorepublikového Československa. Předmětem autorčina zájmu se tak nestaly pouze stavby samé, přestože o jejich architektuře zasvěceně pojednává, ale především historické okolnosti, podmínky a důvody jejich přesunu na území dnešní České republiky. S každou stavbou byl navíc spojen portrét některého z dějinných aktérů, kteří se buď přímo zasadili o přesun daného kostela nebo s ním alespoň spojili své profesní uplatnění. Díky tomuto přístupu vzniklo šest drobných, regionálně-historických studií, které nabízejí vnitřně členitý, zároveň však logicky soudržný obraz studovaného jevu, a mají proto potenciál osvětlit i některé obecnější historické souvislosti.

V tomto ohledu lze jen ocenit autorčin výběr. Na pozadí asi nejznámějšího transferu kostela sv. Michala z Medvedovců do Prahy jsou představeny základní argumenty tzv. tradiční teorie památkové péče. Za jakých okolností je možné upřednostnit záchranu památky před zachováním její autentické podoby? A kdy je přípustné vytrhnout ji z daného kulturního kontextu? Ptá se Anna Ptáčková spolu s představiteli prvorepublikové památkové péče, zosobněně etnografkou Drahomírou Stránskou. A přestože zakončí své tázání dříve než by bylo možné uzavřít, že odpověď vždy již závisí na mocensko-politických poměrech mezi

zájmovou a „nezajímající se“ kulturou, je zřejmé, že i v dobových pramenech objevila hlasy, které na tuto skutečnost upozorňovaly (S. K. Neumann).

Zatímco pražský příklad dokládá zájmy odborné. Studie rozvinutá kolem přesunu kostela sv. Prokopa a sv. Barbory z Hlíňavce do Kunčic pod Ondřejníkem ilustruje jednak fenomén tzv. okrašlovacího hnutí – poněkud netradičně však v tomto případě sponzorovaného „uhelným“ kapitálem – jednak osudy řeckokatolické církve v totalitním Československu. Přestože autorka v medailonu, který věnovala životním osudům kněze Vladimíra Poláčka, překročila původní časové vymezení práce, lze tuto odchylku kvitovat s povděkem. Upozorňuje totiž na další otázky spojené s přesunem sakrálních staveb do jiného kulturního okruhu: Jaké kulturně-politické procesy umožňují, aby u primárně sakrálních objektů převážila jejich památková či estetická hodnota? Jaký je další život sakrální památky, když se radikálně promění kulturně-politické klima, do něhož byly přesazeny?

Příklad kostela sv. Paraskevvy z Nižního Seliště, jenž byl přesunut do Blanska, pak tematizuje tytéž otázky, ale z opačného úhlu pohledu: Jak se promění památkové a estetické hodnoty, když je stavba přizpůsobena novému ritu? Medailon poslankyně Jaromíry Batkové-Žáčkové pak z hlediska otázek, které vyvolává výkon moci na poli kulturní politiky, předjímá také pojednání o Cyrillu Kochannyj-Goralčukovi a Václavu Klofáčovi. V tomto ohledu se také znovu tematizuje role etnografů a teoretiků památkové péče, kteří podobně jako politici pracovali ve službách mnohonárodnostního státu, zároveň však kulturní hodnoty definovali z pozice dominantní národní kultury. Právě příklad Cyrilla Kochannyj-Goralčuka, podobně jako Vladimíra Poláčka, otvírá otázky, které souvisejí s problematikou zvnitřnění *jiné* než „přirozené“ kultury, a naznačují – také vzhledem k dosud nezkoumaným pramenům rodinného archivu – možnosti dalšího pokračování práce.

Přesuny dvou kostelů se shodným zasvěcením sv. Mikuláši, z Obavy do Nové Paky a z Malé Polany do Hradce Králové, ilustrují, obrazně řečeno, „stěhovavý“ život dřevěných kostelů. V obou případech byl transfer do Čech již druhým přesunem staveb. Zároveň však v osobách Otto Kretschmera a Josefa Pilnáčka dokládají mecenášskou činnost regionálních podnikatelských rodů. V případě druhém byly navíc rodinné investice zúročeny úspěšnou politickou kariérou na komunální úrovni, jakkoli s tragickým koncem. Příběh Klofáčova Dobříkova, do jehož idylického rámce příhodně „zapadl“ i kostelík z Chlumce, je již kapitolou sama pro sebe.

Na závěr nezbývá než shrnout, že bakalářskou práci Anny Ptáčkové považuji za zdařilé dílo, které sice mnohde otázky spíše intuitivně vytuší, než-li by je vyslovalo a kriticky zhodnotilo, ale z hlediska dodržení formálních náležitostí a úrovně zpracování historických pramenů je příkladem hodným následování. Na poměrně malé ploše se autorce podařilo vytvořit inspirativní studii a nezbývá si než přát, aby alespoň některé „intuitivní“ otázky dále zkoumala a rozpracovala, například v rámci magisterského studia.

S ohledem na výše řečené, hodnotím práci jako výbornou.

V Praze, dne 16. května 2011

PhDr. Hana Havlůjová